

všechny provést pokud možno při jediném jednání, ba novelově znění §§ 279, resp. 332, 368 c. ř. s. dává soudci možnost pohrůzkou ztráty důkazu donutiti i strany na činné účasti a zájmu na takto urychleném vedení sporu. A podle zkušenosti také svědci, příp. znalci u vědomí sankce náhrady výloh zmařeného stání, kterou již v první obsílce se jim hrozí, jsou donucováni se hned po prvé dostavovati a také tak ve skutečnosti činí, pokud jim v tom nezabrání překážka opravdu vážná.

Jinak jest tomu však při výslechu stran. Tyto může soudce sice dle § 183 č. 1 c. ř. s. obeslati k osobnímu dostavení a také to stále ministerstvo soudcům připomíná a opomenutí se napořádě vytýká. Leč lze je obeslati jenom docela neformálně, pravidelně bez návratky, t. zv. formulářem 14. jedn. řádu. Takové obeslání mohou strany nechat beztretně bez povšimnutí, zejména když jim tak poradí nesvědomitý právní zástupce (viz Soud. listy 1934 str. 9.).

Byť tedy se jevil podle žaloby výslech stran sebe nevyhnutelnější, lze k němu obeslati stranu teprve, byl-li důkaz ten připuštěn, a tím méně lze před tím pohroziti ztrátou jeho ve smyslu § 279 c. ř. s. (viz § 381 téhož). Proto bylo by na místě, aby osnova vyhověla požadavku, jež vyslovily Soudcovské listy ex 1934 v sešitě 4., aby již s nedostavením strany k prvnímu kontradiktornímu jednání mohl soud spojití »ztrátu« důkazu toho asi na způsob prekluse důkazů dle analogie §§ 279, 332, 335, 368 c. ř. s.

Nyní často nejen u krajských, nýbrž z »odůvodněného« odporu (dle zák. č. sb. 160/36) proti upomínací žalobě, i u soudu okresního bude možno nutnost výslechu stran předvídati. Tu pak soudce nechť strany obešle k osobnímu dostavení, ať již k informaci či k důkazu, ale tak, že jim pohrozí jinak ztrátou důkazu toho a tuto sankci sdělí i právnímu zástupci. Jistě pak se nevykytne sebe nesvědomitější právní zástupce, jenž by straně radil, aby se takto obeslána k soudu nedostavovala.

Události ve Španělsku ve světle mezinárodního práva.

Dne 18. července 1936 vzniklo ve Španělsku povstání proti vládě ministerského předsedy Azani, ustavené podle ústavní listiny ze dne 9. prosince 1931. Tato ústavní listina je výsledkem událostí posledních let. Stará ústava království španělského z roku 1876 byla od vyhlášení vojenské diktatury v roce 1923 z valné části suspendována. K vydání nové ústavy však nedošlo a to ani za pozdější vlády civilní, za jejíhož trvání byly dne 12. dubna 1931 provedeny obecní volby, které daly neočekávanou, ale zřejmou většinu stranám republikánským. Dva dny nato se král (bez výslovné abdikace) zřekl na neurčito vlády, kterou svěřil až do zvolení ústavodárného shromáždění Zamorovi. Vláda však téhož dne prohlásila republiku, jejíž provisorní statut vydala dne 15. dubna. Dne 28. června vykonány volby do ústavodárného sněmu a výbor tímto

sněmem ustavený vypracoval za 20 dní ústavu, která však byla plenárně schválena teprve 9. prosince 1931. Těmito změnami nebyla dotčena identita španělského státu jakožto subjektu práva mezinárodního, které uznává zásadu vyjádřenou již v XVIII. století Bynkershoekem v klasické větě »Forma regiminis mutata non mutatur populus ipse; eadem utique res publica est, quaminis nunc hoc, non alio modo regatur«. Moderní věda právní to vyjadřuje poučkou o ústavní autonomii států, která jest jim právem mezinárodním přenechána.

Zůstává-li však stát přes revoluční změnu ústavy tímž subjektem mezinárodního práva, za jaký byl dříve uznán, vyhrazuje si mezinárodní praxe vůči vládě, která se podle revoluční ústavy (tedy v poměru k dřívější, revlucí odstraněné ústavě, nelegálně) dostala k moci, určitou volnost jednání: aby byl jejím prostřednictvím opět zahájen mezinárodní styk s jejím státem, musí býti »uznána«. Tohoto uznání se revoluční vládě španělské v roce 1931 plně dostalo tím, že ostatní státy s ní navázaly neztenčený diplomatický styk jaký udržovaly dříve s vládou královskou. Povstání v roce 1936 nevzniklo proti první republikánské vládě, nýbrž proti jedné z jejích nástupkyň, t. j. proti vládě s hlediska vnitřního práva španělského i práva mezinárodního *legální*. Vůdce tohoto povstání ustavili v Burgos vlastní vládu, revoluční vládu, (t. j. ustavenou s porušením ústavní listiny toho času platné), jejíž efektivní moc se vztahovala původně na necelou čtvrtinu španělského území. Protože do dneška tato vláda nedovedla obsaditi takovou většinu území, aby paralysovala efektivitu madridské legální vlády (ustavené podle platné ústavní listiny) zůstává tak zvanou lokální vládou de facto (na rozdíl od revoluční vlády ovládající celé státní území, jakou byla madridská republikánská vláda po zrušení monarchie a kterou nazýváme vládou de facto bez omezujícího přívlastku »lokální«). Lokální vláda de facto může míti dva cíle: Buď se státi vládou de facto v celém státě, anebo vytvořiti z části státu, fakticky jí ovládané, stát nový, samostatný. Vláda burgosská sleduje cíl prvý, jak je patrné z jejího oficiálního prohlášení ze dne 30. července 1936 a z toho, že dne 30. září byl dekretem důstojnické junty propůjčen veliteli povstaleckých vojsk, generálu Francovi, titul hlavy španělského státu. Tohoto svého cíle burgosská vláda dosáhne, jestliže se jí podaří zcela odstraniti legální vládu madridskou. Pak by se Francova vláda stala španělskou vládou de facto a až by získala potřebné uznání cizích států, byla by prostředníkem ve styku státu španělského s cizinou. Dokud se lokální vláda de facto nepřemění v celostátní vládu de facto, nemá vůbec právní existence: její právní existenci neuznává ani vnitřní právo státu, proti jehož legální vládě se uchopila moci, ani právo mezinárodní. Toto postavení — s hlediska právního přímo neexistence — ztěžuje ovšem Francově vládě velice faktickou možnost uchvácení moci v celém státě. Je tedy velmi pochopitelná její snaha dosíci toho, aby měla její existence mezinárodně právní relevanci. Toho může dosíci »uznáním« cizích států. Jako pouze lokální vláda de facto může však dosíci jenom uznání »za povstalce«, nebo uznání »za stranu, vedoucí válku«. Prvý případ nemá tak dalekosáhlých následků jako druhý. Při uznání za povstalce stát toto uznání udělivší nemá vůči povstalcům postavení neutrála, tito pak jím nenabývají žádné mezinárodní subjektivity právní, tedy ani válečných práv podle práva mezinárodního. Jest vlastně jediným následkem tohoto uznání, že povstalcí nemohou býti státem takto je uznávším považováni za piráty.

Uznání za stranu vedoucí válku má pro lokální vládu de facto význam daleko větší: nabývá jím jisté mezinárodní subjektivity a povinnosti dodržovati všeobecně platné normy zvykového práva válečného a neutralitního; tento právní poměr ovšem trvá jenom mezi uznávajícím státem a lokální vládou, uznanou za válčící stranu. Pro vládu státu, od níž se lokální vláda odtrhla, má to (opět jenom v poměru ke státu uznávajícímu lokální vládu za stranu válku vedoucí) však též význam: tato jest zbavena veškeré mezinárodní zodpovědnosti za činy lokální vlády. Meziná-

rodní právo nevyklučuje možnost, že by se takového uznání za stranu vedoucí válku dostalo lokální vládě od vlády, proti níž se zmocnila moci (od vlády mateřského státu, jak se v literatuře s oblibou říká). Po takovém uznání nemohou býti povstalci mateřskou vládou považováni za rebely a obě strany, jsou navzájem povinny zachovávatí pravidla obecného práva mezinárodního.

Uznání v některé z řečených forem se může lokální vládě dostati buď výslovně, nebo mlčky (konkludentními činy). Přes to, že se všeobecně uznává možnost udělení uznání lokální vládě tím, že jsou s ní navázány styky prostřednictvím agentů uznávajícího jí státu, nelze vyslání těchto agentů vždycky připisovati vlastnosti takového konkludentního činu. V tomto směru má velký význam výhrada britského zahraničního ministra Edena, proslovená dne 8. listopadu 1937 v dolní sněmovně, že vzájemně přijetí konsulárních agentů mezi Velkou Británií a vládou Francovou neznamena uznání této vlády se strany britské. Dokud Velká Británie od této výhrady neustoupí bude vzájemný poměr její ku vládě Francově nadále faktický, to jest, pro jeho posuzování nebudou přicházeti v úvahu jiná právní pravidla než ta, jež budou oběma stranami při zahájení tohoto kvasi konsulárního styku smluvna; tato pravidla — ať už rudimentární anebo podrobná — jest považovati za partikulární mezinárodní právo ve smyslu jakési výprosy (precaria), protože nejsou kryta základní normou mezinárodního práva »pacta sunt servanda«, která platí pouze pro subjekty mezinárodního práva, anebo entity, jež se jimi mohou bezprostředně státi (nově vzniklý, dosud neuznaný stát). Takový kvasikonsulární styk spadá pod pojem styku oficiosního, vylučujícího však toho času uznání; tento stav je bohatou praksí mezinárodní, zvláště americkou, potvrzen a literaturou uznáván.

Zvláštní postavení mají v nejnovější španělské historii Německo a Itálie. Tyto státy uznaly v roce 1931 republikánskou vládu španělskou a jejím prostřednictvím pokračovaly ve stycích se španělským státem pomocí diplomatických misí. Dne 18. listopadu 1936 však uznaly burgoskou lokální vládu de facto za vládu španělského státu, s kterýmžto uznáním zřejmě spojily jakési zneuznání vlády madridské, (která se od 7. listopadu 1936 přestěhovala do Valencie), jak plyne z toho, že s madridskou vládou přerušily styky diplomatické, jež navázaly naopak v plné formě s vládou burgoskou, u níž pověřily svoje velvyslance (Itálie dne 1. února, Německo dne 3. března 1937). Tím odhaly Německo a Itálie svému poměru k madridské vládě charakter mezinárodně právní. Tato vláda pro ně právně neexistuje a podle této koncepce vojenská jejich pomoc Francově vládě není nepřipustnou intervencí, nýbrž jakýmsi poměrem spojeneckým.

Uznání Francovy vlády bylo Německem a Itálií odůvodněno řádně ve smyslu práva mezinárodního prohlášením, že tato vláda obsadila většinu území státního, kdežto v ostatních částech států podle názoru Německa a Itálie nelze mluvit o výkonu odpovědné vládní moci.

Téhož odůvodnění patrně použily též jiné státy, které Francovu vládu uznaly (Portugalsko, San Salvador, Ecuador, Guatemala, Albanie). Dokud zápas mezi oběma vládami ve Španělsku není skončen, nelze říci, že by uznání Francovy vlády a zneuznání vlády madridské byly v rozporu s platným právem mezinárodním. Jestliže však madridská vláda, která je s hlediska právního řádu španělského i s hlediska práva mezinárodního dnešní legální vládou španělskou, potvrdí svoji efektivitu do té míry, že — vlastními silami nebo cizí pomocí — zbaví Francovu vládu vlivu a moci a obnoví svoji moc na celém španělském území, bude nutno uznání vlády Francovy za faktickou vládu celého Španělska považovati v poměru ke Španělsku za mezinárodní delikt, za nedovolenou intervenci. Uznání lokální vlády de facto »za povstalce« nebo »za stranu válku vedoucí« není podle dnešního stavu porušením práva mezinárodního, nýbrž činem dovoleným, jestliže jsou dány předpoklady mezinárodním právem požadované: lokální vláda má na svém území faktickou moc,

vykonávanou ve formě vlády proti vůli vlády mateřského státu, se kterou stojí v boji, vedeném podle pravidel obecného práva mezinárodního. Takové uznání za řečených předpokladů udělené není porušením práva. Uznali se však za celostátní faktickou vládu lokální vláda faktická, je to čin hazardní. Ospravedlniti jej nemohou žádné předpoklady, nýbrž jedině a pouze výsledek zápasu: je-li příznivý pro lokální vládu de facto, která se tím způsobem stane nepopíratelnou faktickou vládou v celém státě.

Dr. Jiří Kojecký.

Bankársky zákon.

Parlamentu bol podaný k prejednaniu zákon o živnosti bankárskej. Zavádza sa koncesná povinnosť, nútená organizácie bankárskych firiem vo vlastnom Sväze a ustanovujú sa prísne trestné sankcie pre nesplnenie, resp. opomenutia zákonom stanovené. Prísne trestné sankcie zákona a jeho urýchlenejšie prejednanie je spôsobené nedavným úpadkom niekoľkých bankárskych firiem, spôsobeným nedostatkom verejnej kontroly týchto firiem. Proti zákonu sa vyskytli značné námietky, hlavne, proti tomu, aby bol zavedený koncesný systém. Dôvodilo sa, že takto sa otvára cesta k rôznym politickým nátlakom na úrady pre získanie produkcie oprávnenia. Naproti tomu ale čiste len preukázanie spôsobilosti nestačí, aby bolo zabránené oným nedávnym nezdravým udalostiam, kedy mnohé firmy prišli do konkurzu, keďže sa bankérmí stali mnohé nepoctivé živly. Žiadateľ o bankársku živnosť musí sa vykázat bankovou praxou určitej doby, ktorá je tým menšia, čím vyššie teoretické vzdelanie má žiadateľ. Povinná banková prax na pr. RCDR sa snižuje až na 6 mesiacov. Proti tomuto sa namietalo, že teoretické vzdelanie nemôže za žiadnych okolností bankovú prax nahradiť a preto bolo žiadané, aby minimálna prax žiadateľa o bankársku živnosť bola 3 roky. Ohľadom nútenej organizácie bankárskych firiem v bankárskom Sväze bola mienka rozdojená. Jední súhlasia s utvorením núteného bankárskeho Sväzu s poukazom na to, že takéto nútené Sväzy sa osvedčili u iných druhov peňažníctva, ktorých dozoru možno ďakovať, že sa u nich nevyskytli také zjavy ako v bankárstve. Druhí zase tvrdia, že zákon chce postaviť bankárstvo na solídnu základňu, ktorú by ale podkopával práve utvorením bankárskeho núteného Sväzu. Tento Sväz by bol príliš nákladný pre malé — ak počtom tak kapitálovou mohútnosťou — firmy bankárske, takže by mohol ohroziť ich finančnú existenciu. Navrhuje sa preto, aby kontrola a knižná revízia bola prevádzaná Revíziou Jednotou čl. bank. Týmto by vzniklo len nepatrné zaťaženie bankárskych firiem. V páde utvorenia Sväzu by muselo prestať aj povinné členstvo bankárskych živností inde. Ináč bola osnova zákona s povďakom uvítaná, menovite pre zákonné vymedzenie pôsobnosti a prísne trestné opatrenia.

Pri pripomienkovom riadení sa znova prejavilo volanie po centralizovaní úradnej pôsobnosti vo veciach peňažníctva. Doteraz sú tu — ako vrcholné úrady — príslušné min. vnútra, obchodu a financií pre rôzne druhy peňažníctva. Žiada sa, aby celá peňažnícka agenda bola centralizovaná u min. financií.

Br.

Nemecké obecné zriadenie.

Nacionálne-socialistický prevrat spôsobil aj revolúciu v právnom živote moderného Nemecka. Právo tvorí jedon zo základných pilierov štátu a mení-li sa štruktúra štátu, menia sa aj tieto základy. Veď novému režimu ide o ovládnutie štátu na zákonomnom podklade.